

Politieke Markt

Vergadering van 10 juni 2025

Beleid en Uitvoering - Openbare ruimte

Beleidsvisie Openbare Verlichting

Auteur

Koen Harthoorn

Portefeuillehouder

Melvin Smit

Samenvatting

Steenwijkerland werkt samen met 17 andere gemeenten in Overijssel om de eenheid te bevorderen en provinciale doelen op gebied van duurzaamheid en veiligheid te versterken. Daarbinnen maakt Steenwijkerland eigen licht- en beleidskeuzes die passen bij de kenmerken van de gemeente. We zetten in op duurzaam en bewust verlichten. Dat betekent "niet verlichten, tenzij". Voorop staat veiligheid maar zonder lichtvervuiling. Deze aanpak is energiezuinig (inclusief compleet led) en kostenbesparend.

Beschrijving

Inleiding

Steenwijkerland werkt samen met 17 andere gemeenten in Overijssel om de eenheid te bevorderen en provinciale doelen op gebied van duurzaamheid en veiligheid te versterken, en maakt eigen beleidskeuzes die passen bij de kenmerken van onze gemeente. Risicovolle kruispunten krijgen altijd voorrang bij verlichting, en voor verschillende deelgebieden passen wij verschillende verlichtingssterktes toe. Fietspaden en wegen buiten de bebouwde kom worden niet volledig in het licht gezet, maar waar nodig voorzien wij deze van alternatieven zoals reflectie en oriëntatieverlichting. Monumentale gebouwen verlichten wij beperkt om hinder voor dieren te voorkomen. Hoewel wij streven naar donkere gebieden in de natuur om de biodiversiteit te beschermen, blijft verlichting die nodig is voor de veiligheid in aangrenzende woongebieden een randvoorwaarde. De afstemming met inwoners en belangenverenigingen is daarbij belangrijk.

Onze nieuwe Beleidsvisie Openbare Verlichting richt zich op duurzaam en bewust verlichten. Ons motto benadrukt dat wij openbare verlichting alleen gebruiken waar en wanneer het echt nodig is. Daarbij staat het waarborgen van de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voorop. Hoewel licht essentieel is voor veiligheid, maar kan ook negatieve effecten hebben zoals verstoring van het slaapritme, hinder voor dieren en planten, en lichtvervuiling. Daarom kiezen wij voor energiezuinige, goed gerichte verlichting en het dimmen van licht op basis van gebruik.

De overgang naar ledverlichting is een belangrijk onderdeel van onze visie, vanwege de energiezuinigheid en lange levensduur van led. Wij vervangen oude lampen fasegewijs, inmiddels is ongeveer de helft van de traditionele lampen vervangen door led. Wij passen reflectie en markering toe als alternatief voor verlichting om de verkeersveiligheid te garanderen. Gemeenten, provincie en

netbeheerders zijn samen verantwoordelijk voor de elektrische installatie in de openbare ruimte en hebben een zorgplicht voor onderhoud en vervanging.

Gewenst resultaat

Voor Steenwijkerland vormt deze beleidsvisie een actualisatie van de visie en ambities op het gebied van licht en donker in de gemeente.

Argumenten

1.1 Het huidige beleidsplan voldoet niet meer.

Nieuwe ontwikkelingen en inzichten op het gebied van licht en donker vragen om een actualisatie van het beleid. Denk bij nieuwe inzichten aan het feit, dat licht niet alleen voordelen heeft (zorgt voor verkeersveiligheid, versterkt ons rijcomfort en zich op de weg, een gevoel van sociale veiligheid en sfeer). Hoe vreemd het ook klinkt, de schaduwzijde van verlichting is het gebrek aan duisternis. Licht veroorzaakt onrust in het slaapritme van mensen, hinder voor dieren en planten en we zien beduidend minder sterren. In het gezamenlijke beleidsplan staan daarom niet alleen de functie, waarde en technische mogelijkheden van openbare verlichting centraal, maar ook de beleidskeuzes die horen bij duurzaam en bewust verlichten (zoeken naar de juiste balans).

Om het nieuwe beleidsplan in te laten gaan dient de raad het huidige beleidsplan in te trekken.

2.1 De gezamenlijke aanpak leidt tot meer uniformiteit in Overijssel.

Onze Beleidsvisie Openbare Verlichting is opgesteld in samenwerking met 17 andere Overijsselse gemeenten en de provincie Overijssel. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor eenheid in het lichtbeeld en draagt bij aan de gezamenlijke doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en veiligheid. Het toepassen van 70% van de verlichtingssterkte binnen de bebouwde kom past binnen deze gezamenlijke doelstelling en aanpak.

2.2 De (verkeers-)veiligheid wordt gewaarborgd.

Wij geven risicovolle kruispunten altijd voorrang bij verlichting om de veiligheid van weggebruikers te waarborgen. Het toepassen van 70% van de verlichtingssterkte in centrumgebieden, woonwijken en hoofdwegen binnen de bebouwde kom is voldoende om een veilige omgeving te creëren zonder onnodige lichtvervuiling.

2.3 Er komt meer nadruk op het voorkomen van lichthinder en de bescherming van de natuur en biodiversiteit.

We vermijden waar mogelijk verlichting in natuurgebieden zoveel mogelijk om de biodiversiteit te beschermen. Dit is essentieel voor de flora en fauna in gebieden zoals de Weerribben en De Wieden.

2.4 Er worden duurzame en energie-efficiënte keuzes gemaakt.

Door te kiezen voor energiezuinige ledverlichting en het dimmen van licht op basis van gebruik, verminderen wij het energieverbruik en de milieu-impact van openbare verlichting. Alternatieven zoals markering en reflectie helpen ons lichtvervuiling en energieverbruik te verminderen.

2.5 Bewuster verlichten zorgt voor een doelmatige inzet van gemeenschappelijke middelen.

Door bewust te verlichten en te dimmen waar mogelijk, verlagen wij de kosten voor energie en onderhoud. De overgang naar ledverlichting leidt op de lange termijn tot lagere onderhouds- en energiekosten, ondanks de initiële investeringskosten.

Kanttekeningen en risico's

2.1 De gezamenlijke uitgangspunten kunnen voorbijgaan aan de unieke eigenschappen van Steenwijkerland

Omdat de uitgangspunten gezamenlijk tot stand zijn gekomen is het beleid niet enkel gebaseerd op de situatie in Steenwijkerland, maar breder in Overijssel. Toch maakt iedere gemeente per type gebied eigen keuzes over de invulling van deze uitgangspunten.

2.2. Er zijn ook redenen om in te zetten op meer openbare verlichting.

Openbare verlichting versterkt het gevoel van sociale veiligheid, de verkeersveiligheid en de leefbaarheid als het donker is. Dat betekent echter niet dat extra verlichten altijd doelmatig is. Meer verlichting leidt immers niet tot een hogere (objectieve) veiligheid en betekent ook meer van de nadelige bijeffecten als lichthinder. Aanpassingen aan de openbare verlichting worden in overleg met de samenleving doorgevoerd.

2.3 Elke mate van openbare verlichting is onwenselijk voor dieren en planten.

Iedere vorm van kunstmatige verlichting is per definitie niet 'natuurlijk', en zal een zekere mate van verstoring voor flora en fauna opleveren. Hoewel het bewustzijn hierover groeit moet ook het belang van donkere zorgvuldig worden afgewogen tegen de voordelen die openbare verlichting biedt voor de leefbaarheid en veiligheid in de gemeente. Het waarborgen van de veiligheid is een randvoorwaarde.

Duurzaamheid en social return

De gezamenlijke visie richt zich op duurzaamheid door energietransitie, energiebesparing en circulariteit te bevorderen. Dit omvat het gebruik van hernieuwbare energie, energiezuinige verlichting en hergebruik van materialen. Social return wordt gerealiseerd door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten. Toegankelijkheid wordt verbeterd door verlichting aan te passen voor mensen met een beperking. Inwoners worden betrokken bij aanpassingen om hun wensen centraal te stellen. Deze factoren worden meegenomen in de aanbestedingen voor aanschaf van materialen en onderhoud van het areaal. Deze aanpak combineert ecologische en sociale duurzaamheid.

Financiële toelichting

Op korte termijn zijn voor de onze gemeente geen extra kosten verbonden aan de uitvoering van deze beleidsvisie, aangezien de raad tot en met 2027 al budgetten beschikbaar heeft gesteld voor vervangingsinvesteringen in armaturen en lichtmasten. Na afronding van deze opgave is het grootste deel van de traditionele verlichting vervangen door ledverlichting. Het laatste stuk van de vervangingsopgave vanaf 2028 wordt na vaststelling van de nieuwe beleidsvisie nader uitgewerkt en financieel vertaald, om in aanloop naar deze periode weer aan de raad te kunnen worden voorgelegd.

Communicatie en participatie

In het voorjaar van 2024 is er een inwonersraadpleging geweest met betrekking tot de openbare ruimte. Uit de respons van inwoners blijkt dat binnen de bebouwde kom veel belang wordt gehecht aan openbare verlichting, hoewel er ook steun is voor minder felle verlichting 's nachts. Verkeersveiligheid wordt door inwoners als belangrijker ervaren dan sociale veiligheid, vooral binnen de bebouwde kom. In natuurgebieden vindt een grote meerderheid (70%) dat openbare verlichting rekening moet houden met planten en nachtdieren. Deze raadpleging is meegenomen in de keuzes in het beleidsplan.

Uitvoering en planning

Na vaststelling wordt het besluit gepubliceerd in het gemeenteblad. Daags na de bekendmaking in het gemeenteblad treedt dit beleid in werking.

Is het besluit openbaar?

Ja

Besluit

Het college legt het volgende voor aan de gemeenteraad:

1. Het huidige Beleidsplan Openbaar Licht (2017/47) vastgesteld op 2 mei 2017, in te trekken.

2. De nieuwe Beleidsvisie Openbare Verlichting vast te stellen.